

POSTANOWIENIE

13 lipca 2023 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Paweł Grzegorzczuk

na posiedzeniu niejawnym 13 lipca 2023 r. w Warszawie,
w sprawie z powództwa D. O. i P. O.
przeciwko Bank spółce akcyjnej w W.
o zapłatę,
na skutek skargi kasacyjnej Bank spółki akcyjnej w W.
od wyroku Sądu Apelacyjnego w Łodzi I Wydział Cywilny
z 29 listopada 2021 r., I ACa 181/21,

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;**
- 2. obciąża pozwaną kosztami postępowania kasacyjnego,
pozostawiając ich wyliczenie referendarzowi sądowemu.**

(K.G.)

UZASADNIENIE

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Przepis ten odpowiada charakterowi skargi kasacyjnej, będącej nadzwyczajnym środkiem zaskarżenia, o dominującym publicznoprawnym charakterze, przysługującym od orzeczeń wydanych po przeprowadzeniu dwuinstancyjnego postępowania sądowego, w którym sąd pierwszej i drugiej instancji dysponuje pełną kognicją w zakresie faktów i dowodów. W powiązaniu z art. 398⁴ § 2 k.p.c. oznacza to, że w skardze kasacyjnej nieodzowne jest powołanie i uzasadnienie okoliczności o charakterze publicznoprawnym, które stanowią wyłączną podstawę oceny pod kątem przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania (przyczyn kasacyjnych).

Wnosząc o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżąca Bank S.A. w W. powołała się na występowanie w sprawie istotnych zagadnień prawnych dotyczących: a) badania sposobu rozumienia przez konsumenta skutków unieważnienia umowy kredytu; b) granic obowiązku informacyjnego banku w zestawieniu z zasadą pewności prawa; c) zakresu podmiotowo rozszerzonej prawomocności materialnej wyroku, o której mowa w art. 479⁴³ k.p.c. Wskazała również na potrzebę wykładni art. 385¹ § 1 k.c. ze względu na rozbieżności w orzecznictwie dotyczące interpretacji pojęcia „główne świadczenia stron” w odniesieniu do umowy kredytu hipotecznego waloryzowanego kursem waluty obcej.

Powołanie się na istotne zagadnienie prawne (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.) wymaga sformułowania problemu prawnego i uzasadnienia, że ma on precedensowy (nowy) charakter lub znaczenie dla rozwoju prawa. Problem ten powinien odnosić się do konkretnych przepisów prawa i zostać ujęty w sposób abstrakcyjny, a zarazem wiązać się z rozpoznawaną sprawą; konieczne jest przy tym wskazanie argumentów, które prowadzą do jego rozbieżnych ocen (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 10 maja 2001 r., II CZ 35/01, OSNC 2002,

nr 1, poz. 11, z dnia 11 stycznia 2002 r., III CKN 570/01, OSNC 2002, nr 12, poz. 151, z dnia 13 lipca 2007 r., III CSK 180/07, z dnia 10 kwietnia 2014 r., IV CSK 623/13, z dnia 2 grudnia 2014 r., II CSK 376/14, z dnia 9 kwietnia 2015 r., V CSK 547/14).

W celu uzasadnienia potrzeby wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c.) konieczne jest natomiast wykazanie, że określony przepis prawa lub zespół tych przepisów, mimo że budzi poważne wątpliwości, nie doczekał się wykładni albo niejednolita wykładnia wywołuje wyraźnie wskazane przez skarżącego rozbieżności w judykaturze w odniesieniu do identycznych lub podobnych stanów faktycznych, które należy przytoczyć (por. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 13 czerwca 2008 r., III CSK 104/08 i z dnia 28 marca 2007 r., II CSK 84/07)

Mimo obszerności rozważań wniosku, jego bliższa analiza nie pozwalała uznać, by skarżąca wykazała twierdzone przyczyny kasacyjne.

Poruszona we wniosku problematyka – w zestawieniu z zarzutami skargi i przedmiotem postępowania – odnosiła się do konsekwencji zawarcia w umowie kredytowej powiązanej z walutą obcą (frankiem szwajcarskim) postanowień umownych odsyłających do tabel kursowych banku przy przeliczeniu waluty obcej na złote polskie i odwrotnie, jak również ryzyka walutowego będącego immanentnym elementem tego rodzaju umowy. Materia ta była ona wielokrotnie podejmowana w judykaturze Sądu Najwyższego w odniesieniu do zbliżonych treści umów kredytowych.

W judykaturze tej wyjaśniono w szczególności, że określenie wysokości należności obciążającej kredytobiorcę w umowie kredytu powiązanej z walutą obcą z odwołaniem do tabel kursowych ustalanych jednostronnie przez bank, bez wskazania obiektywnych kryteriów oznaczania kursu waluty obcej, jest nietransparentne, pozostawia pole do arbitralnego działania banku i w ten sposób obarcza kredytobiorcę nieprzewidywalnym ryzykiem oraz narusza równorzędność stron umowy kredytu. W konsekwencji postanowienia takie są niedopuszczalne jako kształtujące prawa i obowiązki konsumenta w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy, a ich bezskuteczność – niezależnie

od oceny dalszych postanowień umowy, w tym wyrażających ryzyko walutowe – może prowadzić do upadku umowy w całości (por. np. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 13 maja 2022 r., II CSKP 464/22 i z dnia 9 września 2022 r., II CSKP 794/22, a także postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 27 kwietnia 2023 r., I CSK 3629/22 oraz powołane tam dalsze orzecznictwo).

Abuzywny charakter można przypisać również klauzuli ryzyka walutowego, jeżeli nakłada ona na kredytobiorcę nieograniczone, względnie nieproporcjonalne ryzyko walutowe (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 13 maja 2022 r., II CSKP 464/22). Klauzule określające sposób ustalenia kursu, według którego następuje przeliczenie waluty indeksacji, i klauzule ryzyka walutowego są przy tym ze sobą ściśle związane, ponieważ klauzula ryzyka walutowego nie może funkcjonować bez klauzuli kursowej określającej sposób przeliczenia zobowiązań stron w celu ustalenia ich wysokości (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 8 listopada 2022 r., II CSKP 1153/22).

Odnosząc się bezpośrednio do powołanych we wniosku wątpliwości, kwestia obowiązku informacyjnego spoczywającego na sądzie w związku z konsekwencjami stwierdzenia abuzywności postanowienia umownego została wyczerpująco wyjaśniona w uchwale składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 7 maja 2021 r., III CZP 6/21 (zasada prawna), OSNC 2021, nr 9, poz. 56. W uchwale tej stwierdzono, że informacja o konsekwencjach abuzywności klauzuli powinna obejmować – z uwzględnieniem analizowanego przypadku – informację o tym, że bez abuzywnej klauzuli umowa nie może wiązać, o konsekwencjach (roszczeniach) związanych z ewentualną definitywną bezskutecznością (nieważnością) umowy i o ewentualnej możliwości utrzymania umowy z regulacją zastępczą, jeżeli konsekwencje te są dla konsumenta szczególnie niekorzystne. Podtrzymanie przez konsumenta żądania restytucyjnego – po uzyskaniu stosownej informacji – jest równoznaczne z odmową potwierdzenia klauzuli i (ewentualnie) ze sprzeciwem wobec udzielenia mu ochrony przed konsekwencjami całkowitej i trwałej bezskuteczności (nieważności) umowy. Tezę tę należy odnieść również do podtrzymania przez konsumenta żądania ukierunkowanego na ustalenie nieistnienia stosunku prawnego objętego umową kredytu (art. 189 k.p.c.). Niezależnie od tego, we wniosku nie wyjaśniono, z jakich względów problem ten

miałby być istotny dla rozstrzygnięcia sprawy, w szczególności zaś, jakich konkretnych konsekwencji upadku umowy mogli – na skutek podnoszonego uchybienia sądu – nie uświadamiać sobie powodowie i dlaczego oraz w jaki sposób świadomość ta albo jej brak miałyby przełożyć się na wynik postępowania.

Standard informacyjny wymagany od banku przy zawieraniu z konsumentem umowy kredytu, którego saldo jest powiązane z walutą obcą, został szeroko omówiony w orzecznictwie Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej, jak i w odwołującej się do dorobku Trybunału judykaturze Sądu Najwyższego (por. np. szeroko wyrok Sądu Najwyższego z dnia 13 maja 2022 r., II CSKP 464/22, a także wyrok Sądu Najwyższego z dnia 20 lutego 2023 r., II CSKP 809/22). Interpretacja prawa unijnego, w tym dyrektywy Rady 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich (Dz. Urz. WE L 95, s. 29), dokonywana przez Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej, ma przy tym charakter deklaracyjny i jest skuteczna *ex tunc*, tłumacząc, jak należy rozumieć relewantne postanowienia prawa Unii od chwili ich wejścia w życie. Sądy krajowe mogą i powinny zatem stosować zinterpretowany w ten sposób przepis również do stosunków prawnych powstałych przed wydaniem wyroku. Wynikające z judykatury Trybunału wymagania dotyczące zakresu obowiązków spoczywających na banku w kontekście transparentności klauzul umownych kształtujących mechanizm indeksacji mają tym samym zatem zastosowanie także do umów podlegających pod dyrektywę nr 93/13 i zawartych w okresie poprzedzającym wydanie tych orzeczeń. Jedynie wyjątkowo Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej decyduje się na ograniczenie czasowych konsekwencji przyjmowanej przez siebie wykładni prawa (por. np. wyroki z dnia 8 kwietnia 1976 r., 43/75, *Gabrielle Defrenne przeciwko Societe Anonyme Belge de Navigation Aerienne Sabena*, ECR 1976, s. 455 i z dnia 6 marca 2007 r., C-292/04, *Wienand Meilicke, Heidi Christa Weyde i Marina Stöffler przeciwko Finanzamt Bonn-Innenstadt*, ECLI:EU:C:2007:132), przy czym ograniczenie to leży w wyłącznej gestii Trybunału i może nastąpić jedynie w tym samym wyroku, w którym Trybunał rozstrzyga o wykładni, o którą zwrócił się sąd w pytaniu prejudycjalnym. Ograniczeń takich nie zastosowano jednak w orzeczeniach kreujących standard informacyjny spoczywający na banku względem konsumenta zawierającego umowę kredytu powiązaną z walutą obcą (por. też

wyrok Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 8 czerwca 2023 r., C-570/21, YYY, ECLI:EU:C:2023:456).

Problem granic prawomocności materialnej wyroku uwzględniającego powództwo o uznanie wzorca umowy za niedozwolony (art. 479⁴³ k.p.c.) został rozstrzygnięty w uchwale składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 20 listopada 2015 r., III CZP 17/15, OSNC 2016, nr 4, poz. 40, która została pominięta we wniosku, co zwalniało od rozważań w tym zakresie. Skarżąca także w tym przypadku nie wyjaśniła również, jakie znaczenie miał poruszony problem z punktu widzenia wyniku postępowania, jeżeli wziąć pod uwagę, że o niedozwolonym charakterze klauzul przeliczeniowych odwołujących się do kursu tabelarycznego banku – kredytodawcy wielokrotnie wypowiadał się – jak już była mowa – Sąd Najwyższy.

Nie można także twierdzić, aby rzeczywiste rozbieżności w orzecznictwie wywoływała kwestia kwalifikacji klauzul kursowych jako determinujących główne świadczenie strony umowy kredytu powiązanego z walutą obcą. Dominujący w dawniejszym orzecznictwie pogląd, według którego postanowienia przewidujące przeliczenie oddawanej do dyspozycji kwoty kredytu oraz spłacanych rat na inną walutę nie określają głównych świadczeń stron w rozumieniu art. 385¹ § 1 zdanie drugie k.c., ukształtował się m.in. pod wpływem stanowiska wyrażonego w wyroku Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 30 kwietnia 2014 r., C-26/13, *Árpád Kásler, Hajnalka Káslerné Rábai przeciwko OTP Jelzálogbank Zrt*, ECLI:EU:C:2014:282, w którym Trybunał uchylił się od oceny, czy będące częścią klauzuli indeksacyjnej postanowienie przewidujące spłatę rat w walucie krajowej, których wysokość była obliczana na podstawie kursu sprzedaży franka szwajcarskiego stosowanego przez bank w dniu poprzedzającym dzień wymagalności raty, określa główny przedmiot umowy, pozostawiając tę ocenę sądowi krajowemu. Analizując szeroko późniejsze orzecznictwo unijne Sąd Najwyższy uznał jednak, że pogląd ten wymaga rewizji (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 11 grudnia 2019 r., V CSK 382/18, OSNC-ZD 2021, nr B, poz. 20). Zapatrywanie to zostało podzielone w późniejszej judykaturze, w której dominuje stanowisko, według którego klauzule kształtujące mechanizm indeksacji,

w tym klauzule przeliczeniowe określające sposób ustalenia kursu, należą do określających główne świadczenia stron umowy kredytu powiązanego z walutą obcą (por. np. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 30 września 2020 r., I CSK 556/18, z dnia 10 maja 2022 r., II CSKP 285/22 i z dnia 20 maja 2022 r., II CSKP 403/22). Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania bazował w tej materii na orzecznictwie sądów powszechnych i wcześniejszej judykaturze Sądu Najwyższego, co nie stwarzało podstaw do kolejnej wypowiedzi Sądu Najwyższego w tym zakresie.

Z tych względów, na podstawie art. 398⁹ § 2 i art. 98 § 1 i § 1¹, art. 108 § 1, art. 391 § 1 i art. 398²¹ k.p.c., Sąd Najwyższy orzekł, jak w sentencji.

(K.G.)

[ł.n]

